

ÖZEL EĞİTİM ALANINA EĞİTİM PERSONELİ SAĞLAMA SORUNU

Dr. Doğan ÇAĞLAR

Bu yazıma kesinlikle kim tarafından söylendiğini bilmediğim ve 20. yüzyılın ortalarında ulusların uygarlık ölçütü olarak kullanılan bir deyim ile başlamak istiyorum.” Bir ulusun uygarlık düzeyi o ulusun özel eğitime muhtaç çocuklar için sağladığı eğitim olanakları ile ölçülür.”¹ Bu deyim, duyduğum ilk andanberi, bu konuda gerçek bir ölçüt olarak kabullenmiş bulunuyorum. Hatta ben bu deyim sosyal ilişkilerim sırasında belli bir düzeyde eğitim görmüş meslektaşlarımın uygarlık ve duyarlıklarını belirlemede kullanırım. Bir insanın uygarlık ve duyarlık ve hatta insanlık seviyesini, o insanın özel eğitime muhtaç çocuklar için gösterdiği, anlayış, davranış ve tutum ile doğru orantılı olarak düşünüyorum. Çünkü her insanın doğal hakkı olan eğitim hakkının özürlerine göre kısıtlanmasını temel insanlık kurallarına taban tabana zıt bir tutum ve davranış olarak görüyorum. Demokrasinin temel ünitesi bireydir. Durumu ne olursa olsun her bireyin temel hakları ve ihtiyaçları eşit olarak doyurulması demokrasinin temel dayanağıdır. Bunun uygar ve demokratik toplumlarca kabul edilmesi ve uygulamaya dönüşmesi gerekir. Bir ülkede özel eğitime muhtaç çocuklar için gerekli eğitim olanakları ve ortamının sağlanması veya sağlanmaması hala bir tartışma konusu oluyorsa o ülkenin uygar ve demokratik bir ulus olduğundan şüphe edilmesi gerekir.” Bizim ülkemizde normal çocuklar sokakta gezer, okul ve iş bulamazken körler, sağırlar, gerizekâlılar ve ortopedik özürülüler için eğitim olanakları sağlamak bir lüksten başka birşey değildir,” inancında bulunan yetkililerle bu konuda ileri ve uygar bir atılım yapmak olanaksızdır. Hele bu tür kimselelerin ülkenin eğitimine yön veren kurul ve kurumlarında söz sahibi olmaları o ülkenin uygarlık, demokratik ve insanlık yönünde gelişmesine ket vurur. Özel eğitim tedbirleri birçok yönleri ile toplumların insanlık düzeyinin gelişmesine ve bireyler arasında sosyal bağların kuvvetlenmesine ve dayanışmanın artmasına aracılık eder. Toplumun her

kesimindeki bireylerin toplumun gelişmesinde içtenlikle güçbirliği yapmasını ve karınca kararınca katkıda bulunmasını sağlar. Esasen demokratik düzen içinde bulunan her toplumun gerekli özel eğitim tedbirlerini alması kaçınılmaz bir zorunluluk olmuştur. Ülkemizde de bu gerek, hem ulusça altına imza koyduğumuz uluslararası kanun ve bildirilerle hemde Anayasamız ve türlü özel yasalarla kabul edilmiş bulunmaktadır.²

Bundan önceki yazımız ayrıcalı- özel eğitime muhtaç çocukların özel eğitim sorunlarına genel bir bakış niteliğinde idi ve eğitim programı kapsamına giren bütün konulara özet olarak ana hatları ile değinilmişti. Bu yazımızda eğitim programlarının en önemli unsuru olan özel eğitim personeli konu olarak alınmıştır. Makalede özel eğitim alanının bugünkü personel durumu, ihtiyacı, bunun kimlerden oluştuğu, nerelerden nasıl karşılanacağı ve istihdam sorunları incelenecektir.

Önce özel eğitime muhtaç çocuklar için sağlanan eğitim olanakları ile normal çocuklar için sağlanan genel eğitim olanaklarının Kasım-1975 tarihindeki durumunu belirlemekle konunun genel durumunu açıklamakla yazıma başlamak isterim.

Genel Durum

Genel durumu önce normal sonrada özel eğitime muhtaç çocuklar için sağlanan eğitim öğretim olanaklarına bir bakış yaparak incelemek uygun olacaktır.

1. Normal Çocuklar için Sağlanan Eğitim Öğretim Olanakları:

1974-1975 öğretim yılında ülkemizde zorunlu ilköğretim çağında bulunan 7-14 yaşlarındaki normal çocuklarımız için 41.060 ilkokul mevcuttur. Bu okullara devam eden öğrenci sayısı 5.354. 393 tür. Bu okullarda görev alan öğretmen ve yönetici sayısı ise 159.172 dir.³ Buna göre bir öğretmene düşen öğrenci sayısı 33 tür. Bu ülkemizin milli düzeyde ulaştığı ideal bir oran sayılabilir. Çünkü çok gelişmiş ülkelerde de istisnalar hariç ilkokul seviyesinde bir öğretmene en az 24 en çok 30 öğrenci düşmektedir.⁴ Resmi ve yetkili devlet adamlarımız ile organlarımızın açıklamalarına göre zorunlu öğretim çağında bulunan normal çocukların okullaşma oranı % 85-86 civarındadır.⁵

2. Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar için Sağlanan Eğitim Öğretim Olanakları:

1975-1976 öğretim yılı başında özel eğitime muhtaç çocuklar için sağlanan eğitim ve öğretim olanaklarının özür gruplarına göre dağılımını bir tabloda açıklayalım.

TOBLO I
 ÖZEL EĞİTİME MUHTAÇ ÇOCUKLARIN 1975-1976 ÖĞRETİM YILI BAŞINDA EĞİTİM EĞİTİM OLANAKLARINA KAVUŞMA DURUMU.

Özur Grubu	Okul Sayısı	Yönetici Sayısı	Uzman Sayısı	Rehber Öğret. Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğretmen Öğrenci oranı
Körler	5	10	—	3	550	107	1/5 Az
Sağrılar	13	30	—	6	3030	275	1/11 iyi
Ortopedik Özürlüler	1	3	—	—	125	15	1/8 İdeal
Eğitilebilir Geri Zekalılar.	510 (ö.s.)	—	—	—	9895	510	1/19.5 F.
Uyumsuzlar	1	—	—	—	77	9	1/9 İyi
Korunmaya Muhtaç Çocuklar	89	175	5	—	14.329	483	1/30 Fazla
Rehberlik ve Araştırma Merkezi	16	16	266	25	—	—	—
TOPLAM	635	246	271	34	28.006	1399	1/20 Fazla

Not: Tablodaki çocuk sayıları eğitilebilir geri zekalı çocuklar için hariç 7-18 yaşlar arasındaki özel eğitime muhtaç çocukların sayılarını kapsamaktadır.

Tablo 1 deki duruma göre 1975-1976 öğretim yılında özel eğitime muhtaç çocuklardan 550 kör, 3030 sağır, 125 ortopedik özürlü, 9895 eğitilebilir geri zekâlı, 77 uyumsuz, 14.329 korunmaya muhtaç çocuk olmak üzere 28.006 çocuk eğitim olanaklarına kavuşmuş bulunmaktadır.⁶ Bu çocukların eğitim öğretimleri için 1.399 öğretmen görevlendirilmiştir. Genel olarak 20 özel eğitime muhtaç çocuk için bir öğretmen düşmektedir. Bu oldukça yüksek bir orandır. Özel eğitime muhtaç çocukların eğitim öğretimlerinde görev alan bir öğretmene 12 öğrenciden fazla öğrenci verilmemelidir. Ekonomik ve eğitim alanında gelişmiş ülkelerde bir öğretmen ortalama olarak 8 özel eğitime muhtaç çocukla çalışmaktadır. UNESCO tarafından yapılan bir incelemeye göre özel eğitim alanında görevli bir öğretmene düşen ortalama öğrenci sayısı 14 tür.⁷ Tablo 1 de görüldüğü gibi bir öğretmene düşen öğrenci sayısı körler okullarında 5 ve az, sağır okullarında 11 ve iyi, ortopedik özürsüzlüler okulunda 8 ve ideal düzeyde, uyumsuzlarda 9 ve normal, eğitilebilir geri zekâlı çocuklarda 19,5 ve fazla, korunmaya muhtaç çocukların bakıldığı yetiştirme yurtlarında 30 ve fazla bir orandadır. Genel olarak bir öğretmene 20 öğrenci düşmekte ve bu oran oldukça fazla görülmektedir.

Özel eğitime muhtaç çocukların okullaşma oranı, 1970 yılı genel nüfus sayımı ve 1973-1974 öğretim yılı öğretim çağı çocuk sayısı dayanak alınrsa ve özel eğitime muhtaç çocuklardan eğitim olanaklarına kavuşmuş olanların tümü 7-14 yaşlar arasında kabul edilirse, % 2 civarındadır.⁸

Halbuki 1975 yılı 26 Ekimde yapılan nüfus sayımı dayanak olarak alınrsa durum bundan çok farklı olacaktır. Bu % 2 oranı normal çocuklara sağlanan eğitim öğretim olanakları ile kıyaslanınca özel eğitime muhtaç çocukların aleyhine % 84 bir fark görülmektedir. Hiç olmazsa özel eğitime muhtaç çocuklar ile normal çocukların aynı düzeyde eğitim olanaklarına kavuşturulması için % 84 aleyhteki farkın süratle azaltılması ve giderilmesi gerekir. Bu farkın giderilebilmesi herşeyden önce özel eğitimin tanımının ruhunda yatan istenilen nicelik ve nitelikte "özel yetiştirilmiş personel" in eğitilmesi ile mümkün olabilir. Çünkü özel eğitim, " ÖZEL Eğitime muhtaç çocukların eğitimleri için ÖZEL OLARAK YETİŞTİRİLMİŞ PERSONEL, geliştirilmiş eğitim programları ve bunların özür ve özelliklerine göre düzenlenmiş eğitim ortamında sürdürülen çabalarıdır." şeklinde tanımlanmıştır.

Özel eğitim alanının ihtiyacı olan çeşitli özel personel yetiştirilmesi özel eğitim hizmetlerinin başlatılması ve istenilen düzeyde geliş-

tirilmesinin ilk temel şartıdır. Özel eğitim alanının kalifiye personel ihtiyacı diğer alanlardaki personel ihtiyacından kıyaslanamayacak kadar fazladır. Çünkü Türkiyemizde kuruluşundan bu güne kadar özel eğitim alanı için çeşitli düzeylerde ve çeşitli özür grupları için özel olarak yetiştirilmiş personel sayısı 75 kişiden azdır. Ancak bunlardan 10 tanesi özel eğitim alanı ile ilgili görevlerde çalışmaktadır. Onun için özel eğitimin her özür grubu için özel olarak yetiştirilecek öğretmen, yönetici, denetçi, uzman personel, özel eğitimin planlayıcısı, başlatıcısı, uygulayıcısı, denetçisi, araştırmacısı ve yeniden şekillendiricisi olarak görev yapacaktır. Özel eğitim dünyanın bütün ülkelerinde yeni ele alınmış bir hizmet alanıdır. Her yıl değişme ve gelişme halindedir. Her ülke bu alanın bütün hizmetlerini özel surette yetiştirdiği personel ile yürütmektedir. Özel Eğitim alanının her dalında görev alacak eğitim personelinin normal çocuklarla çalışacak bilgi ve becerileri kazandıktan sonra görev alacağı özür grubu için gerekli birtakım ek bilgi ve beceri sahibi olmaları tüm dünya ülkelerince zorunlu görülmektedir. Yalnız tüm uluslarca özel eğitim personelinin seçimi, zorunlu görülen bilgi ve becerilerin kazandırılması, atanması, istihdamı için özel bazı farklı yöntemler ve önlemler uygulanmaktadır.

Özel Eğitim Alanının Personel İhtiyacının Nicelik Yönü.

Ülkemizde okul çağı nüfusunun % 13 ü bedensel, zihinsel, duygusal, ve sosyal özelliklerindeki olağan dışı ayrıcalıkları nedeniyle normal eğitim hizmetlerinden yeterince yararlanamayacak durumda olduklarından özel eğitime muhtaçtırlar. 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanununun 1. ve Medeni Kanununun 273. maddeleri ile özel beden, zihin, ruh ve sosyal durumlarından dolayı bu çocuklar aynı zamanda korunmaya muhtaçtırlar. Bu çocukların 18. yaşın sonuna kadar devletçe açılan eğitim ve öğretim kurumlarında bakılıp yetiştirilmeleri ve kendilerine yeter, bağımsız duruma getirilmeleri gerekir.

Toplumun 0-18 yaş kesimine düşen nüfus, genel nüfusun % 48,36 sı olarak kabul edilmektedir.¹⁰ Bu oranları dayanak alarak önce 0-18 yaşlar arasındaki özel eğitime muhtaç çocukların sayılarını hesaplayalım ve sonra da bu çocukların eğitim öğretimleri için gerekli olan çeşitli eğitim personeli ihtiyacını saptayalım.

26-Ekim-1975 tarihinde yapılan genel nüfus sayımına göre ülkemiz nüfusu 40.197.669 dur. Bu nüfusun % 48,36 sı olan 19. 439.594 ü 0-18 yaş kesimine düşer.¹¹ Bu yaş grubuna girenlerin % 13 ü, yani 2.527.147 si özel eğitime muhtaç çocuklardır. Genel nüfusun % 22,5 i 7-14 yaş

zorunlu öğretim çağına düşer. Bu gruba giren tüm çocukların sayısı 9.044.475 tir. Bunların % 13 ü olan 1.175.782 çocuk ise çeşitli özürlerinden dolayı özel eğitime muhtaçtır. Biz burada genel nüfusun % 30 unu teşkil eden 7-18 yaşları arasında bulunan 12.059.300 çocuk ve gençler arasında bulunan ve bu grubun % 13 ünü teşkil eden, sayıları 1.567.710 civarında bulunduğu tahmin edilen özel eğitime muhtaç çocukların ve gençlerin özel eğitim olanaklarına kavuşması için yetiştirilmesi gereken çeşitli özel eğitim personeli ihtiyacını tahmini olarak hesaplıyalım ve bunu tablo II de özetlemeye çalışalım.

TABLO: II

bulunan 1.567.710

7-18 Yaş Kesiminde Δ Özel Eğitime Muhtaç Δ Çocuğun Eğitim Personeli İhtiyacının Genel Durumu.

İHTİYAÇ DUYULAN EĞİTİM PERSONELİNİN				
Görev adı	Öğrenci Personel Oranı	Tüm ihtiyaç olan sayısı	Bugün sağlanmış olan sayı	Bundan sonra yetiştirilmesi gereken sayı
Öğretmen	1 /12	130642	1399	129243
Yönetici	1 /100	15677	246	15431
Denetçi	1 /600	2613	—	2613
Uzman	1 /100	15677	271	15406
Yardımcı Eğitim personeli	1 /24	65292	—	65292
TOPLAM		229901	1916	227985

- Not: 1. Özel Eğitime muhtaç çocukların eğitim personeli ihtiyacı 26. Ekim 1975 Genel Genel Nüfus Sayımı sonuçları dayanak alınarak hesaplanmıştır.
 2. Öğrenci sayıları geliştirilmiş bazı oranlara göre tahmini olarak yazılmıştır.
 3. Öğrenci personel oranları az gelişmiş ülkelerde uygulanan oranlardır.
 4. Özel eğitim kurumlarında bugün görev yapan eğitim öğretim personeli istenilen niteliklere sahip olduğu kabul edilerek tüm ihtiyaçtan düşülerek bugünkü ihtiyaç saptanmıştır.

Özel eğitim alanının eğitim personeli ihtiyacının genel görünümünden sonra birde bu ihtiyacın özür gruplarına göre sayısal dağılımını görmek konuya biraz daha açıklık getirecektir. Bunu da TABLO III de tablo II deki oranları kullanarak görelim.

Tablo iki ve üçün sonucuna göre tüm özel eğitim alanının, bugün mevcut kurumlarda görev yapanlar dışında, çeşitli düzeylerde özel surette yetişmesi gereken eğitim personeli 129243 öğretmen, 15431

TABLE: III
7-18 Yaş Kesiminde Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Özur Gruplarına Göre Eğitim Personeli İhtiyacı Dağılımı.

ÖZÜR GRUBU	Genel nüfus takii Oranı	7-18 Yaş kesimindeki sayısı ve bakılanlar	Yetiştirilmesi gereken eğitim personeli sayısı				Yardımcı eğitim personeli
			Öğretmen	Yönetici	Denetçi	Uzman	
Körler (mevcut olan:	% 0.2	24118 550	2010 107	241 10			
Kalan:		23568	1903	231	46	241	1004
Sağınlar (mevcut olan:	% 0.6	72356 3030	6060 275	723 30			
Kalan:		69326	5885	693	138	723	3012
Konuşma özürlüler	% 3.5	422075	35173	4220	703	4220	—
Ortopedik Özürlüler	% 1	120593 125	10050 15	1206 3			
Kalan:		120468	10035	1203	200	1206	5020
Sürekli Hastalığı olanlar	% 1	120593	10050	1206	200	1206	5020
Üstün zekâlılar	% 1.4	168830	14069	1688	281	1688	—
Eğitilebilir Geri Zekâlılar	% 2	241186 9895	20100 510				
kalan:		231291	19590	2412	400	2412	—
Öğretilebilir Geri Zekâlılar	% 0.3	36177	3015	362	70	362	1506
Uyumsuzlar	% 1	120593 77	10050 9	1206 1			
kalan:		120516	10041	1205	200	1206	1506
Korunmaya Muhtaç Çocuklar (mevcut olan	% 2	241186 14.329	20100 483	2412 175			
kalan:		226857	19617	2237	400	2412	10040
TOPLAM	% 13						

yönetici, 2613 denetçi, 15406 uzman, 65292, yardımcı eğitim personeli olmak üzere 227985 tir. Bu personel sorununun nicelik yönüdür. Bu sayı özel eğitim alanının personel sorununun büyük bir önemle ele alınması gereğini ortaya çıkarmaya yeter sanırım.

Özel Eğitim Alanının Eğitim Personeli Sorununun Nitelik Yönü.

Özel eğitim alanında görev alacak eğitim personelinin bazı özelliklere belirgin olarak sahip olması gerekli görülmektedir. Bu nitelikleri iki grupta incelemek uygun olacaktır.

- A. Kişilik Özellikleri.
- B. Mesleki Nitelikleri

A. Kişilik Özellikleri

Eğitim ve öğretim alanını kendisi için meslek yolu seçen her kimsenin özel eğitim alanında görevlendirilmesi bir seri mahzurlar ortaya çıkarmıştır ve çıkarmaktadır. Hizmet edeni mutsuz, sinirli, isteksiz, başarısız kılmakta ve bu halleri özürlü kişiye karşı olumsuz bir seri tavır ve davranışlar geliştirmesine neden olmaktadır. Bu suretle hizmet etmek durumunda bulunduğu özürlü kişilerde tamiri güç durumlar ortaya çıkmaktadır. Bunun için özel eğitim alanında görevlendirilecek personelin özenle bazı belirgin kişilik özelliklerine sahip kimseler arasından seçilmesi gerekmektedir. Özel eğitim personelinin sahip olması gereken kişilik özellikleri şöyle sıralanabilir.¹³

1. Özel eğitim alanında çalışmaya içtenlikle istekli olması.
2. Sabırlı ve sakin olması.
3. Gerçek ve içten olarak çocuk sevgisine sahip olması.
4. Değişikliklere ve yeniliklere açık olması. Olumlu değişiklikleri ve yenilikleri öğrenmeye istekli olması. Mesleğinde ilerlemeye istekli olması ve yenilikleri kabullenip uygulamaya dönüştürmesi.
5. Araştırma ve inceleme fikirli olması. Olayların, durumların temelinde yatan nedenleri bulmak için yapılacak çalışmalara içten arzu duyması, ve bu konuda köklü, sağlam bir inanca sahip olması.
6. Kararlı duygusal ve ruhsal bir yaşama sahip olması.
7. Sürekli olarak içten olması, İki yüzlü olmaması.

8. Uyanık ve açık bir zihin yeteneğine sahip olması, aktif olmaktan haz duyan bir kimse olması.
9. Başkalarının durumlarına karşı duyarlı olması, onların ve mutsuzluğuna uygun ve içten katılımlarda bulunması.
10. Durumuna bakılmaksızın her insana değer vermesi, sıcak ve içten ilgi göstermesi ve onlarla yakın dostluk kurabilmesi.
11. Objektif olması.
12. İçtenlikle her insanın birçok şeyleri yapabileceğine inanması ve bunları ortaya çıkarmaya çalışması.
13. Şaka ve espirilerden haz duyan bir mizaca sahip olması ve bunları günlük yaşamında uygun yer ve fırsatlarda kullanabilmesi.
14. Dürist ve açık olması.
15. Gösteriş, makam, şöret, statü düşkünü olmaması, sadelikten ve alçak gönüllü olmaktan hoşlanması.
16. Almaktan çok vermekten haz duyan bir kimse olması, hiç olmazsa aldığı kadar vermeyi seven bir kimse olması.
17. Özürlü insanlara karşı peşin-ön-yargılara ve olumsuz tutkulara sahip olmaması. Onları anlamaya çalışması.
18. Maddeden çok maneviyata değer vermesi. Hiç olmazsa maddi değerler kadar manevi değerleri de eşit derecede tutması. Temel manevi inançlara sahip olması.

Özel eğitim personelinin bu niteliklere sahip olup olmadıklarını saptamak birhayli karmaşık bir iştir. Köklü ve esaslı incelemeler gerektir. Bu özelliklerin saptanmasında aşağıdaki yöntem ve tekniklerin uygulanması yararlı olabilir. Bunlar:

1. Seçilecek adayların meslek okulunda öğrencilik hayatları ile geçmişlerinin incelenmesi, tutulmuş ise toplu kayıt dosyalarının incelenmesi.
2. Öğretmenlik mesleğinde geçirdiği meslek hayatının incelenmesi.
3. Adaylar ile usülünce görüşmeler yapılması.
4. Meslek arkadaşlarının, çalışma yerindeki üstlerinin ve denetçilerinin adaylar hakkında görüşlerinin, düşüncelerinin alınması.
5. Adayların gözlenmesi ve izlenmesi.

6. Adaylara bu konuda istenilen özellikleri ortaya çıkarmak maksadı ile özel olarak hazırlanmış ve geliştirilmiş tutum, kişilik ölçükleri ve testlerinin uygulanması.

Bu niteliklerin büyük bir kısmına sahip oldukları halde göreve başladıktan sonra tüm oryantasyon çabalarına rağmen özel eğitim alanındaki yeni görevin gereklerine uyamayan kimselerin eski görevlerine iade edilmesi uygun olacaktır. Bunların alanda tutulması özel eğitime muhtaç çocuklar için yarardan çok zarar verir. Onları daha mutsuz kılar. Öğrenim durumuna ve yapılan masraflara bakılmaksızın bu durumda bulunanların alan dışına alınması kayıp değil kazanç olur.

Ülkemizde bugüne kadar özel eğitim alanına atanan personelin seçiminde çeşitli nedenlerle bu hususlara hiç dikkat ve itina edilememiştir. Esefle belirtelimki bu kurumlardaki görevler büyük şehirlere gelmek veya şehir merkezlerinde normal yollarla görev alması mümkün olmayan kimseler için bekleme ve atlama yeri olarak kullanılmıştır ve kullanılmaktadır. Bu tutum alandaki hizmetleri telâfisi mümkün olmayacak derecede aksatmaktadır. Hatta büyük ölçüde sürtüşmelere sebep olarak çalışanları da çalışmaz hale getirmekte ve direkt olarak zararlı olmaktadır.

B. Mesleki Nitelikler.

Özel eğitim personelinin özel olarak yetiştirilmesi ve normal normal çocuklarla çalışan eğitim personelinin eğitimlerine ek olarak birtakım özel bilgi ve becerilere sahip kılınması zorunlu görülmektedir. Ülkesinde özel eğitime muhtaç çocuklar için hizmet veren, gelişmiş, az gelişmiş ülkeler özel eğitim alanında istihdam ettiği personeli normal eğitim kurumlarında aynı hizmeti gören meslektaşlarından farklı olarak yetiştirmektedir. Bu farklılık o ülkenin sosyo ekonomik ve eğitim olanaklarına göre değişik düzeylerde olmaktadır.¹⁴ Biz burada bunların ortak yönlerini alıp, ülkemiz şartlarına uygun önerilerde bulunmaya gayret edeceğiz.

Temel ve ilk ilke olarak özel eğitim alanında istihdam edilecek eğitim personelinin görev yapacağı alanda normal okullarda görev alan meslektaşlarının diploma alması için gereken tüm koşulları yerine getirerek diploma almış olması zorunludur. Buna ek olarak aşağıdaki koşulları da yerine getirmesi gerekli görülmektedir.

1. En az iki yıl yetiştirdiği alanda normal çocuklarla mesleki çalışmalar yapmış olmak. (Üniversitelerin özel eğitim bölümleri

ile diğer bölümlerinden mezun olanlardan bu şart aranmayabilir. Ancak bu öğrenciler öğrenimleri sırasında özellikle uygulama için hazırlanmış özel eğitim kurumlarında en az 242, en çok 300 ders saati uygulama yapmaları gerekir.)

2. Dünyada ve ülkemizde özel eğitimin tarihçesini bilmek.
3. Özel eğitim alanına giren özürlü çocukların gelişim ve öğrenim özellikleri hakkında genel bilgi sahibi olmak.
4. Çalıştığı veya çalışacağı özür grubunun psikolojisini, öğrenim özelliklerini, gelişim ve uyum sorunlarını, eğitim öğretim yöntemlerini ayrıntılı olarak öğrenmek.
5. Ölçme ve değerlendirme bilgi ve becerisine sahip olmak.
6. Bireysel ayrılıklarla ilgili derin ve ayrıntılı bilgi sahibi olmak.
7. Psikolojik testleri uygulama ve yorumlama bilgi ve becerisine sahip olmak.
8. Vaka incelemesini bilmek ve yapmak.
9. Genel ve özel alanı ile ilgili rehberlik tekniklerini bilmek.
10. Eğitimde araştırma tekniklerini bilmek.
11. Program geliştirme teknik ve yöntemlerini bilmek.
12. Genel ve özel eğitimde boş zamanları değerlendirme yöntemlerini bilmek.
13. Sosyal ilişkiler ve inceleme yöntemleri hakkında bilgi ve beceri sahibi olmak.
14. Görüşme-mülakat-tekniklerini bilmek.
15. Rehabilitasyon ve tekniklerini bilmek.
16. Özel eğitim kurumlarında yönetim, organizasyon tekniklerini bilmek. (Özel eğitim kurumlarında görev alacak yöneticiler için)
17. Özel eğitimde denetim ve denetimde rehberlik tekniklerini bilmek. (Özel eğitim alanında denetçi olanlar için).
18. Özel eğitimde önleyici ve koruyucu tedbirleri bilmek.
19. Uluslararası özel eğitim örgütleri ve bunların çalışmalarını bilmek. Bunlarla nasıl ve hangi konularda ilişki kurma ve sürdürme yollarını bilmek.
20. Genel ve özel eğitimde kurulması gereken ilişkilerin önemi, türü, kurulması, sürdürülmesi ve geliştirilmesi yöntemlerini bilmek.

Özel eğitimin belli bir özür grubunda görevlendirilecek öğretmenler, yöneticiler, denetçiler ve uzmanların yukarıda belirlenen hususlara ek olarak çalışacağı özür grubuna özgü özel bilgileri ve eğitim öğretim yöntemlerini özellikle öğrenmeleri gerekir. Bu husus onların özel eğitimleri sırasında dikkate alınmalıdır.

Yukarıda öğrenilmesi belirlenen konuların öğretim ve uygulaması 564 ders saati alabilir. Bugünkü şartlara göre haftanın 5 iş gününde hergün 4 saat teorik ders vermek ve iki saat uygulama yaptırmak suretile bu, resmi tatillerle birlikte en çok 24 haftalık bir zamanda bitirilebilir. Bu üniversite, ve yüksek okulların bir yıllık öğrenim süresi içine sıkıştırılmış teksifi bir öğretim olur. Esasen bu konuların öğretimi diğer ülkelerde de en az bir, en çok iki yılda yapılmaktadır. Halen özel eğitim kurumlarında görev yapmakta olan eğitim personeline bu mesleki nitelikler Temmuz-Eylül ayları kapsayan iki yıllık yaz tatili içinde yapılacak uygulamalı ve teksifi bir eğitim ile kazandırılabilir.

Özel Eğitim Alanı İçin Gerekli Özel Eğitim Personelinin Türü ve Bunların Nerelerden Nasıl Yetiştirileceği

Özel eğitime muhtaç çocukların eğitiminde görev alacak eğitim personeli türü normal okulların eğitim personelinden biraz daha farklıdır. Bunlar aşağıdaki görevlilerden oluşabilir.

1. Öğretmen ve gezici öğretmen.
2. İş öğretmeni.
3. Özel eğitim uzmanı.
4. Rehberlik uzmanı ve danışmanı.
5. Sosyal hizmet uzmanı.
6. Boş zamanları değerlendirme ve etkinlikleri uzmanı.
7. Psikolog.
8. Psikometrist.
9. Yönetici
10. Denetçi.
11. Öğretmen yardımcısı

Özel Eğitim Personelinin Yetiştirileceği Kurumlar ve Nasıl Yetiştirileceği

1. *Öğretmen ve Gezici Öğretmen:*

Özel eğitim personeli arasında en büyük ve önemli yeri öğretmen işgal eder. Çünkü özel eğitime muhtaç çocuğun gelişimi için çok yönlü

ve en ağır hizmeti yapacak kimse öğretmendir. Bunun için öğretmenin seçimi ve yetiştirilmesine özel bir önem vermek gerekir. Çağdaş düzeyde az gelişmiş ve gelişmiş ülkeler öğretmenlerini en az 3-4 yıl yüksek öğrenim görmüş olanlardan sağlarken biz lise dengi meslek okullarından öğretmen yetiştirmekteyiz. Bu çağdaş gidişe uygun düşmemektedir.

Bugünkü koşullar altında özel eğitimin öğretmen kaynağı da normal kurumlara öğretmen yetiştiren öğretmen liseleri ve ona dayalı iki yıllık eğitim enstitüleri olacaktır. Bunun için, esasen normal okullarda çalışan öğretmenler için de son derece gerekli olan, özel eğitime giriş niteliğinde bir dersin öğretmen liselerinin son sınıfına konması ve yeterli kimseler tarafından okutulması gerekmektedir. Bu ders aracılığı ile genç öğretmenlere özel eğitim alanı tanıtılmalıdır. Onlarda özel eğitime karşı özel ilgi uyandırılmalıdır. İkinci olarak öğretmen liselerinden mezun olanlar arasından özel eğitim alanında çalışmaya içten istekli olanlar saptanmalıdır. Üçüncü olarak, istekliler arasında özel eğitim kurumlarında çalışanlarda bulunması gereken kişilik özelliklerinin çoğunu taşıdığı öğretmenlerce bilinenler özel eğitim öğretmen adayları olarak seçilmelidir. Dördüncü olarak, özel eğitim öğretmenliği adayları olarak seçilen bu adaylar özellikle çeşitli özel eğitim kurumlarının bulunduğu Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük merkezlerdeki iki yıllık eğitim enstitülerinde açılacak özel eğitim bölümlerine tercihan öğrenci olarak alınmalıdır. Burada bir yıl genel eğitim, bir yılda görev alacağı özel eğitim alanının özür grubu için gerekli görülen özel eğitim derslerini almalıdır. Beşinci olarak, iki yıllık eğitim enstitülerinde özel eğitim öğretmeni olarak yetiştirilirken bu adaylara çalışacakları özel eğitim kurumlarında sürekli uygulama yaptırılmalı, sömestir ve yaz tatillerinde de çeşitli özel eğitim kurumlarında bazı maddi avantajlar sağlanarak kalmaları ve staj yapmaları sağlanmalıdır. Bu uygulama ve staj devresinde adaylara özel bir özen gösterilmeli, bir taraftan onlarda alana karşı ilgi artırma alanı oryante edilmeleri sağlanmaya çalışılırken, diğer yandan alanda çalışması mahzurlu görülenlerin durumları saptanmalıdır. Birçok halleri ile alanda görev alması sakıncalı görülenlerin genel eğitime kolaylıkla geçişleri sağlanmalıdır. Bu geçiş adaya madden ve manen zarar vermeyecek, yıl kaybına sebep olmayacak bir şekilde düzenlenmelidir. Bu suretle ondan sonra alana karşı istek duyanların cesaretleri kırılmaz. "Yanlış hesap Bağdattan döner" ata sözümüzün gereği yerine getirilmiş olur.

İki yıllık eğitim enstitülerinde öğretmen yetiştirmek için önerilen bu program eğitim fakültelerinde özel eğitim bölümleri bulunan

üniversitelerce iki yıllık ön lisans okulları açılmak suretiyle yürütülebilir.

Ancak gerek eğitim fakülteleri, gerek eğitim enstitüleri özel eğitim öğretmen adaylarını bu konuda çalışmaya istekli olan lise, meslek lisesi, kız meslek lisesi çocuk gelişim bölümü, ve öğretmen lisesi mezunları arasından seçmelidir. En az iki yıl ilkokul öğretmeni olarak çalışanlardan istekli olanlar özel yöntemlerle seçilerek öğrenci olarak alınmalıdır. Ancak halen çeşitli özel eğitim kurumlarında çalışan yüksek öğrenim görmemiş ilkokul öğretmenleri bu programa katılmak istiyorlarsa tercihan alınmalıdır.

Bugün için özel eğitim bölümü bulunan üniversite yalnız Ankara Üniversitesi'dir. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü halen özel eğitim kurumlarında çalışan ve özel eğitim alanında kalifiye öğretmen olmak isteyenler ile özel eğitim alanının çeşitli özür gruplarında öğretmen olarak görev almak isteyenler için bir "Özel Eğitim Öğretmenliği Sertifika Programı" başlatmalıdır. Bu program Ankaradan katılacaklar için kış aylarında mesai saatleri dışında, Ankara dışından katılacak özel eğitim öğretmen adayları için yaz tatillerinde Milli Eğitim Bakanlığının ilgili dairelerince işbirliği yapılarak yürütülmelidir.

Bundan başka, hem özel eğitim kurumlarında görevli öğretmenler, hem görev almaya istekli ilkokul öğretmenleri için ülkemizde bir yıllık geçmişi olan Mektupla Öğretim ve bu yıl faaliyete geçecek olan Açık Üniversite yöntemi YAYKUR aracılığı ile özel eğitimin çeşitli özür grupları için öğretmen yetiştirmek mümkündür. Bu konuda yetkili ve yeterli kimselerin ortak çabaları ile planlanacak Mektupla Öğretim ve Açık Üniversite öğretiminden yararlanılarak biraz farklı bir uygulama ile ülkenin her bucağında bu konuda çalışmaya istekli öğretmenlerin özel eğitim alanında kalifiye öğretmen olarak yetiştirilmesi ve birkaç yıl içinde alanın acil öğretmen ihtiyacının karşılanması olanak içine girer. Bunlarında önceden önerilen seçim yöntemleri ile seçilmesi uygun olur.

Bilinmesi gereken bir gerçek vardır. Her ne suretle yetiştirilirse yetiştirilsin, özel eğitim öğretmeni olarak yetişenlerin bir kısmı belki de yarıya yakın bir çoğunluğu alandan ayrılmak için çalışacaklar ve ayrılacaklardır. Buna önceden hazır olmak ve bunu umulan bir sonuç olarak görüp öğretmen yetiştirme planlarımızı buna göre ayarlamak uygun olacaktır.

Öğretmen yetiştirmek amacı ile iki yıllık eğitim enstitülerinde açılacak özel eğitim bölümleri ile eğitim fakültelerinin ön lisans okullarında görev alacak öğretmen ve öğretim görevlileri öncelikle ve sırası ile aşağıda mesleki nitelikleri belirlenen özel eğitimciler arasından seçilmelidir.

1. Türkiye ve yabancı ülkelerin üniversitelerinin özel eğitim bölümlerinden doktora ve yüksek lisans derecesinde öğrenim yapmış olanlar.
2. Türkiye ve yabancı ülkelerin üniversitelerinin özel eğitim bölümünden mezun olanlar. (B.S.)
3. Gazi Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Şubesinden mezun olanlar.
4. Çalıştığı alanda yüksek öğrenim görmüş, özel eğitim kurumlarında yönetici ve öğretmen olarak görev yapanlar.
5. Özel eğitim alanında lisans ve yüksek lisans derecesinde öğrenim yapmış olan ve halen rehberlik merkezlerinde uzman olarak çalışanlar.
6. Çalıştığı alanda yeterli düzeyde özel eğitim görmemiş fakat uygulamada çok başarı göstermiş ve halen özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler. (Uygulama öğretmeni olarak yararlanmak şartıyla).

Bugün ülkemizde özellikle Ankara, İstanbul ve İzmirdeki eğitim enstitülerinde açılacak özel eğitim bölümlerinde görev alacak nicelik ve nitelikte kalifiye eğitim personeline sahip bulunmaktayız. Yeterki bu konuda öğretmen yetiştirme çabasına başlanılsın.

2. İş Öğretmeni

Özel Eğitimi kurumlarında çocuklara bir veya birkaç tür iş öğretilmesi onlara bağımsızlık, güven kazandırmak ve onları mutlu kılmak için özel bir önem taşır. Bu konularda görev alacak iş öğretmenlerinin öncelikle kız ve erkek sanat liselerinde yetişenler arasından bundan önce öğretmenlerin seçiminde önerilen hususlara dikkat edilerek seçilmeleri uygun olur. Ayrıca çalışacağı özürlü grubu ile etkili ilişkiler kurabilmesi ve başarılı çalışabilmesi için gerekli olan özel alan bilgisi ve becerileri kazandırılmalıdır.

İkinci olarak Kız ve Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu mezunları ile Eğitim Enstitülerinin Resim-İş Bölümü mezunlarından aynı şekilde yararlanılmalıdır. Üçüncü olarak, hayatta çeşitli neden-

lerle bu alanda orta ve yüksek öğrenim görememiş fakat bir iş dalında başarılı olmuş, dürüst meslek sahipleri özel bir eğitime tabi tutularak iş öğreticisi olarak alınmalıdır.

3. Özel Eğitim Uzmanı:

Her okul veya özel eğitim kurumunda bir özel eğitim uzmanının bulunması uygun olacaktır. Bu uzmanların eğitim fakültelerinin özel eğitim bölümünden mezun olup yüksek lisans düzeyinde eğitim görmüş olması şartı koşulmalıdır. Ancak bu uzmanlara özel eğitim bölümlerindeki yüksek öğrenimleri sırasında özel eğitim alanına giren çeşitli özür grupları hakkında ayrıntılı bir bilgi ve uygulama tecrübesi verilmelidir. Bunlar belli bir alanda değil, tüm özel eğitim alanında bir generalist olarak yetişmiş olmalıdır. Eğitim fakültelerinin özel eğitim bölümleri programlarını ona göre ayarlamalıdır.

4. Rehberlik Uzmanı ve Danışmanı, Psikolog, Psikometrist:

Özel eğitim alanında görev alacak rehberlik uzmanı, psikolog ve psikometristlerin önce üniversitelerin psikoloji bölümlerinde kendi alanları için tüm gerekleri yerine getirmeleri ön şart olmalıdır. Bundan sonra normal eğitim kurumlarında en az 2 yıl kendi alanlarında hizmet etmelidirler. Bunlar arasından özel eğitim alanında görev almak isteyenler özel eğitim personeli için önerilen mesleki nitelikleri kazanacak düzeyde bir özel eğitime tabi tutulmalıdırlar. Bu üst düzeydeki eğitim, eğitim fakültelerinin özel eğitim bölümlerince verilmelidir. Daha öncede belirtildiği gibi bu teksifi olursa bir tam öğretim yılı, tatillerde olursa iki tatil süresini kapsayabilir.

5. Sosyal Hizmet Uzmanı:

Sosyal hizmet uzmanı özellikle Sosyal Hizmetler Akademisi veya üniversitelerin sosyal hizmetler fakültelerinden yetiştirilmelidir. Sosyal hizmetler akademisi, yüksek okulu veya fakültesi mezunlarının en az iki yıl alanda hizmet tecrübesi olanlar arasından özel eğitim alanında çalışmak isteyenler seçilmeli, mesleki nitelikler kısmında önerilen hususlarda bilgi ve beceri sahibi edilmelidirler. Ancak sosyal hizmet uzmanları alan itibarıyla daha çok özel eğitime muhtaç çocuklara hizmet götürmek üzere yetiştirildikleri halde, bu akademi ve yüksek okulların programlarında özel eğitimle ilgili bilgi ve beceri konularına hiç denecek düzeyde yer verilmektedir. Sosyal hizmet uzmanı yetiştirmeyi amaçlayan bu kurumların programlarında mezuniyet düzeyinde

özellikle bu alan ile ilgili genel ve özel bilgi ve beceri derslerine uygun ve yeterli düzeyde yer vermelidirler. Sosyal araştırmacı yetiştiren kurumlar üniversitelerin özel eğitim bölümleri ile ve özel eğitim kurumlarıyla etkili ve sürekli ilişki kurmalıdırlar.

6. Boş Zamanları Değerlendirme Uzmanı:

Özel eğitime muhtaç çocukların eğitim ve öğretimlerinde boş zamanları değerlendirme etkinlikleri büyük bir önem taşır. Resim, iş, modelaj, müzik, eğlence, sportif etkinlikler, gibi hususlardan biri veya birkaçında bu çocukların bilgi ve beceri sahibi olmaları için bu alanlarda özel bir bilgi ve beceriye sahip kimselerin bu görevlere atanması gerekir. Ancak özel eğitim alanında görev alacakların kazanması gereken mesleki niteliklerin kazandırılması için bu göreve atananlarında özel bir eğitimden geçmeleri zorunlu olmalıdır.

Bu göreve atanacak uzmanların özellikle eğitim enstitülerinin resim iş, müzik, beden eğitimi, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulunun resim ve diğer iş dallarından mezun olanlar arasından seçilmesi uygun olabilir. Ancak bunların normal okullarda en az bir iki yıl çalışmış olması ve alanda çalışmaya istekli olması şartı ön şart olarak aranmalıdır. Ayrıca seçilen bu öğretmenlerin hem atanmadan önce hem de atandıktan sonra iş başında alanın gerektirdiği özel eğitim verilmelidir. Bu eğitimin,

- a. Eğitim Fakültelerinde özel eğitim bölümü bulunan üniversitelerin açacağı "Özel Eğitim Sertifikası Programları",
- b. Teksifi olarak hazırlanan hizmet içi özel eğitim öğretmenliği programları,
- c. Mektupla öğretim veya Açık Üniversite Özel Eğitim programları, aracılığı ile yapılması mümkün olabilir.

7. Yönetici ve Denetçi:

Çağımızda "Yöneticinin (idarecinin) mektebi yoktur". sözü değerini kaybetmiş ve yönetim bilimi saygınlık kazanan bir bilim dalı olarak gelişmiştir, gelişmektedir. Bizim de bu çağdaş gidişe ayak uydurmamız kaçınılmaz bir zorunluluk olmuştur.

Durumlarını inceleme olanağı bulduğum dış ülkelerde özel eğitim kurumları yöneticileri, yönetici olduğu alanda başarılı eğitim öğretim yapmış olanlar arasından seçilmektedir. Seçilen bu yönetici adayları

özellikle özel eğitim ve genel eğitim yöneticiliği alanında yeterli bilgi ve beceri sahibi edildikten sonra yönetici olarak atanmaktadırlar.

Ülkemizde özel eğitim yöneticilerinin,

- a. En az özel eğitim alanında yüksek lisans (M.A.) ve uzmanlık seviyesinde öğrenim görmüş olması,
- b. Yöneticilik yapacağı özel eğitim kurumlarında en az 4-5 yıl başarılı öğretmenlik ve diğer hizmetleri yapmış olması,
- c. Yöneticilik ve denetçilik yapacağı özür grubunun eğitim öğretim özellikleri, sorunları, yöntemleri, psikolojisi, teşhisi ve düzeltici tedbirler, ile rehabilitasyonları alanlarında derin bir bilgiye sahip olması,¹⁶
- d. Genel eğitim, özel eğitim yönetimi ve örgütleri hakkında yeterli bilgi ve beceri sahibi olması,
- e. Alanda yöneticilik yapacak kişilik özelliklerine sahip olması, koşulları yerine getirilmelidir.

Alanın yöneticileri ve denetçileri üniversitelerin eğitim fakültelerinin özel eğitim, Psikoloji, Eğitim Yönetimi bölümlerinin ortak çalışmaları ile yetiştirilmelidir.

Bugün mevcut özel eğitim kurumlarında içtenlikle çalışan başarılı olmuş öğretmen ve yöneticilerin bu mesleki niteliklere sahip olması için üniversitelerin eğitim fakültelerinin ilgili bölümleri Milli Eğitim Bakanlığının ilgili daireleri ile sıkı işbirliği yaparak uzun süreli teksifi hizmet içi eğitim programları düzenlemeli ve sürekli olarak yürütmelidir. Ayrıca bugün bu kurumlarda çalışanların istekli ve başarılı olanlarının kalifiye yönetici ve denetçi olmaları için "Özel Eğitim Yöneticisi ve Denetçisi Sertifika Programları" açarak bu alanda gelişmelerine ve daha üst düzeylerde görev yapmalarına olanaklar sağlanmalıdır.

Son bir tedbir olarak, ülkemizde bir yıllık geçmişi olan Mektupla Öğretim yöntemleri ve Açık Üniversite YAYKUR programlarından da özel eğitim yöneticisi ve denetçisi yetiştirilmesinde yararlanılabilir. Bunun için Eğitim Fakültesi ve Özel Eğitim Bölümleri bulunan üniversiteler ile Açık Üniversite ve Mektupla Öğretim işlerini yürüten kurumların sıkı ve koordine bir işbirliği içinde çalışmaları gerekir.

8. Öğretmen Yardımcısı:

Özel eğitim kurumlarında öğrencilerin büyük ve küçük dinlenme saatlerinde onlarla meşgul olacak bir öğretmen yardımcısına ihtiyaç

vardır. Bu öğretmenin yanında öğrencilerden istenilenlerin uygulatıcı ve uygulamada yardımcısıdır. Bu kurumlarda bütün hizmetleri öğretmenden beklemek hizmeti çekilmez bir külfete dönüştürebilir.

Öğretmen yardımcılarının özellikle kız meslek liseleri çocuk gelişimi bölümü mezunları arasından istekli olanların seçilmesi tercih edilmelidir. Bunun yanında süregelen hastalığı olanlar ile ortopedik özürli çocuklara mahsus açılan okullarda bu tür hizmetleri yapacakların hemşire ve hastabakıcı yetiştiren okulların mezunlarından olması yararlı olabilir. Bu kurumlardan mezun olanlar ihtiyacı karşılayamadıkları takdirde orta okul mezunlarından öğretmen yardımcısı seçilebilir. Seçilen bu adayların en az 4-6 ay teksifi ve uygulamalı bir eğitime tabi tutulmaları gerekir. Bu eğitimi başarı ile bitirenler öğretmen yardımcısı olarak atanmalıdır.

Öğretmen yardımcılarında kız meslek lisesi mezunlarından olup özel eğitim kurumlarındaki hizmetleri sırasında başarılı olanlar ve üstün kişilik özellikleri gösterenlerin daha üst düzeylerdeki görevlere hazırlanmaları için özel tedbirler alınmalı ve yetişmeleri sağlanmalıdır. Bu tedbirler alan için kıymetli kimseleri alması bakımından bir kazanç, çalışanların iyi hizmet etmeleri için motivasyon olur.

Özel Eğitim Personelinin İstihdamı

Özel eğitim alanına gerekli uzman personeli yetiştirmek alandaki hizmetlerin gelişimi için ilk adımdır. Ancak bu adımı atarken yetişmiş bu personeli alanda tutacak yeterli istihdam tedbirlerini de almamız gerekir. İstenilen düzeyde istihdam tedbirlerinin zamanında alınmamış olması yetişmiş personelin alan dışına çıkışına sebep olur. Özel eğitim alanı bu konuda çok acı bir tecrübe geçirmiştir. Ülkemizde 1953 yılındanberi çeşitli düzeylerde özel eğitim hizmetleri için yetiştirilmiş personel yeterli istihdam tedbirleri alınmadığı için alan dışındaki daha cazip işlere kaymışlardır. Alanda yetişmiş tecrübeli personelin yerini tecrübesiz ve yetersiz kimselerle doldurmak zarureti doğmuş ve alanın personel gücü çok zayıflamıştır.

Özel Eğitim personelinin istihdamı ile ilgili çeşitli sorunlar üzerinde bazı geçici tedbirler alınmıştır. Fakat bunlar temelli olmadığı için yetkili makamlara atanmaların kişisel tutumlarına göre sık sık şekil ve yön değiştirmiştir. Bunun için alanda alınmış istihdam tedbirlerinde süreklilik ve kararlılık sağlanamamıştır.¹⁷

Özel eğitim kurumlarındaki her hizmet, benzeri normal eğitim kurumlarındaki hizmetlerden daha fazla ve derin bir bilgi, beceri ve

gayret ister. Hizmet ağır ve oldukça sıkıcıdır. Çalışmalardan insana doygunluk veren başarılı sonuçlar almak uzun zaman ister. Daha yorucu ve yıpratıcıdır. Bu kadar ağır hizmet gören personele her ülkede yaptığı hizmetin ağırlığı ile oranlı olarak maddi ve manevi bazı avantajlar sağlanmaktadır. Ülkemizde de 1962-1970 yılları arasında öğrenülecek bazı tedbirler alınmıştır. Ancak personel kanununun mali hükümleri uygulanmaya başlayınca bu tedbirlerde ortadan kalkmış ve onun yerine geçecek düzeyde yeni tedbirler alınmamıştır. Bunun üzerine özel eğitim kurumlarında çalışan yetişmiş personelin alandan ayrılmasında belirgin bir artma görülmüştür.

Özel Eğitim alanında yetişmiş personelin alanda sürekli olarak kalmasını ve verimli çalışmasını sağlamak için alınacak tedbirler aşağıda yazılı hususlarda olabilir. Bunlar:

1. Özel eğitim alanına giren çeşitli özür grupları için düzenlenmiş özel eğitim kurumlarında çalışanların yaptıkları işlerin bir analizi yapılmalıdır. Bu analize dayalı olarak her iş türüne göre iş güçlüğü zammı verilmelidir.
2. Yatılı özel eğitim kurumlarında bugün tümü öğretmenlere yaptırılan nöbet, yemekhane, yatakhane nezaret, temizlik ve düzen işlerinin öğretimi ve denetimi, küçük ve büyük dinlenme saatlerinde, boş zamanlarının değerlendirilmesinde gözetim işlerini yapacak surette özel suette yetiştirilmiş yardımcı eğitim personeli kullanılmalıdır.
3. Alanda istekli, başarılı ve yetenekli personelin üst düzeylerdeki görevlere hazırlanması ve atamalarda mesleki tecrübe ve yeterlilik değerlendirilmelidir.
4. Alanda başarılı hizmet edenler madden ve manen mükâfalandırılmalıdır.
5. Personelin yurt içinde ve dışında bilgi, görgü ve öğrenim seviyesini yükseltecek tedbirler alınmalıdır.
7. Alanın üst düzeyindeki görevler için yurt dışına daha ileri bir öğrenim için yollanacaklar alanda başarılı hizmet edenler arasından seçilmelidir.
8. Alanda çalışan personelin bir yabancı dil öğrenmesi için özel tedbirler alınmalıdır.
9. Özel eğitim alanında çalışanların dış ülkelerde çalışan özel eğitimciler ile mesleki ilişkileri kurması ve sürdürmeleri sağlan-

malıdır. Büyük tatillerde karşılıklı ziyaretler tertiplenmeli ve uzun süre kalmayı sağlayacak personel alışverişi düzenlenmelidir.

10. Özel eğitim alanında çalışanlar millî düzeyde bir mesleki örgüte sahip edilmeli, yurt dışı özel eğitim örgütleri ile işbirliği içinde çalışmaları sağlanmalıdır.
11. Özel eğitim alanında çalışan personelin yaz tatillerini en iyi ve dinlendirici bir şekilde geçirmeleri sağlanmalıdır. Bunun özellikle parasız olmasına dikkat etmelidir. Yahutta evdeki masrafları aşmayacak şekilde ucuz olması sağlanmalıdır.

Özel eğitim alanının eğitim personeli sorunu, on yıllık bir plana bağlanmak ve ülkemizde uygulanmakta olan çeşitli yüksek öğretim yöntemlerinden, olanakları olan tüm eğitim kurumlarından yararlanmak suretiyle, acil ve uygun bir çözüm yolu bulabilir. Bunun için mevcut kurumların, yetkili kimselerin fikir ve güçbirliği yapmaları bu soruna en uygun çözüm yolları bulmamızı sağlar. Bugün % 2 oranında eğitim olanaklarına kavuşmuş özel eğitime muhtaç çocuklarımızın oranı yükselir. Milletçe kıvanç duyacağımız bir uygarlık düzeyine çıkmamız gerçekleşmiş olabilir...

DİPNOTLARDA YARARLANILAN KAYNAKLAR

- 1 Doğan Çağlar. Türkiyede Özel Eğitim Alanına Personel Yetiştirme Sorunları Doktora Tezi. A.Ü. Eğitim Fakültesi. 1974. s.1.
- 2 Doğan Çağlar. a.g.e. s. 38.
- 3 Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü ilgililerinden ve kayıtlarından alınan bilgi. Kasım, 1975.
- 4 George Z.F. Bereday. Dünyada Mukayeseli Eğitim Konferansları. Ders notları, 1966. New York.
- 5 Doğan Çağlar. A.g.e. s. 8 ve Milli Eğitim Bakanı Sayın Ali Naili Erdem'in 1975 yılı Eylül ayı Radyo konuşması.
- 6 Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Korunmaya Muhtaç Çocuklar Şubesi müdürlüğünün kayıtları.
- 7 A. Study of Present Situation of Special Education, UNESCO. Paris, 15, March, 1971.
- 8 Doğan Çağlar. a.g.e. s. 8
- 9 Doğan Çağlar. a.g.e. s. 132.
- 10 III. Milli Sosyal Hizmetler Konferansı, Ankara, 11-14 Aralık, 1968
- 11 s. 245.
- 12 Doğan Çağlar. a.g.e.

- 13 Frances P. Connor and Ruselam. Teacher Education in Special Education. Semineri notları. New York, 1967.
- 14 A. Study of Present Sittuation of Special Education. a.g.e. Special Education On İnternational. Proceedings of second Seminar On Special Education. Nyborg High School. Denmark, 1963. Professional Standards for personnel in Education of Exceptional Children. The Council for Exceptional Children, National Education Association, 1201 Sixteent Street, NW Washington D.C. 1965. Professional Preparation for Educators of Cripled Children. Edited By Frances P. Connor, and Joan R. Wald, New York, 1970.
- 15 Doğan Çağlar. a.g.e. s. 55.
- 16 Doğan Çağlar a.g.e.
- 17 Doğan Çağlar. A.g.e. s. 123.